
L'ESPai HUMÀ MUNDIAL

GEOGRAFIA

1. DISTRIBUCIÓ ESPACIAL DE LA POBLACIÓ MUNDIAL

1.1 La població i la geografia

Població: conjunt d'habitants d'un territori. Les ciències que estudien la població són la demografia, la geografia, la sociologia i l'economia.

Geografia: estudia les característiques de la població en l'espai que habita (distribució, evolució, moviments i estructura o composició).

1.2 El repartiment desigual de la població

La densitat de població relaciona el nombre d'habitants total d'un territori amb l'extensió d'aquest. Aquesta pot ser alta, mitjana, baixa o molt baixa i es calcula de la següent manera:

$$\text{Densitat de població} = \frac{\text{Població total}}{\text{Superfície en km}^2} = \text{hab./km}^2$$

Alta = més de 100 hab./km²

Mitjana = entre 50 > 100 hab./km²

Baixa = entre 25 > 50 hab./km²

Molt baixa = menys de 25 hab./km²

1.3 Els factors de distribució

Els motius pels quals la població decideix viure en un lloc i no en altre són dos:

1. Per **factors físics** (relleu, clima, aigua i el sòl)
2. Per **factors humans** (històrics, polítics, econòmics)

2. ELS MOVIMENTS NATURALS DE LA POBLACIÓ

2.1 El dinamisme de la població

La població d'un país o d'una àrea augmenta o disminueix, al llarg del temps, a causa de l'acció combinada de dos moviments:

- El **moviment natural**. És el creixement o decreixement de la població per causes naturals. El balanç entre la **natalitat i la mortalitat** és el **creixement natural o vegetatiu**.
- Els **moviments migratoris**. Són els desplaçaments de la població en l'espai. L'arribada de població d'altres llocs (**immigració**) fa augmentar el nombre d'habitants d'un lloc, i la sortida de població cap a altres àrees (**emigració**) fa disminuir el nombre d'habitants d'un lloc.

2.2 La natalitat

Per mesurar la natalitat s'utilitzen dues taxes: la de natalitat i la de fecunditat

$$\frac{\text{Nre. de naixements} \times 1.000}{\text{Població total}} \text{ ‰}$$

Alta: més de 30 ‰
Mitjana: entre 20 ‰ i 30 ‰
Baixa: inferior a 20 ‰

L'índex sintètic de fecunditat

Indica la mitjana de fills per dona. Perquè una generació es reemplaci a si mateixa es necessita una mitjana de 2,1 fills per dona.

Alt: més de 3,5

Mitjà: entre 3,5 i 2,1

Baix: 2 o menys

Els motius que expliquen les diferències entre països respecte a la natalitat són tres:

1. **Biològics** (edat en que les dones són mares)
2. **Demogràfics i socioeconòmics** (edat, cost de vida, la feina, accés a anticonceptius o creences religioses).
3. **Polítics** (planificació familiar, actitud de l'Estat davant l'avortament existència d'ajudes)

2.3 La mortalitat

La mortalitat es mesura amb l'ajuda de tres taxes: **la taxa de mortalitat, la taxa de mortalitat infantil i l'esperança de vida.**

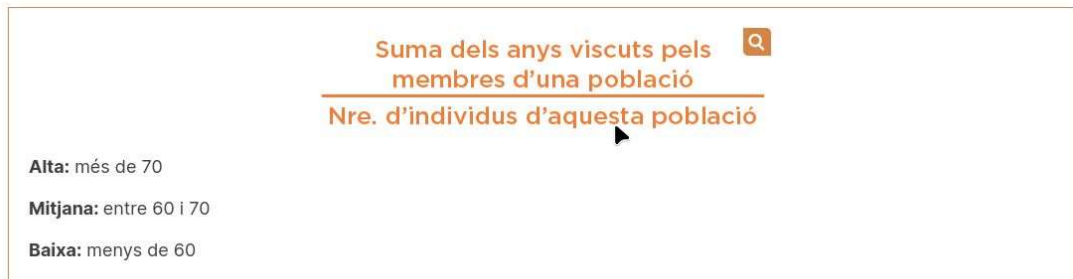
La taxa de mortalitat

$\frac{\text{Nre. de defuncions} \times 1.000}{\text{Població total}} \text{ ‰}$	
Alta: més de 15 ‰	
Mitjana: entre 10 ‰ i 15 ‰	
Baixa: inferior a 10 ‰	

La taxa de mortalitat infantil

L'esperança de vida

Els motius que expliquen les diferències entre països són tres:

1. **Biològics** (herència genètica, gènere)
2. **Demogràfics i socioeconòmics** (població jove o envellida, ingressos, formació, hàbits de vida)
3. **Polítics** (agua, higiene, sanitat, conflictes... estat de benestar)

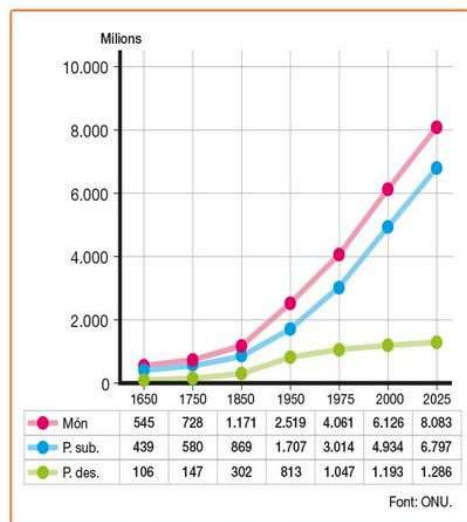
3. Creixement natural i evolució de la població mundial

3.1 El creixement natural i les seves diferències

El **creixement natural o vegetatiu** de la població és la diferència entre la natalitat i la mortalitat. Quan els naixements superen les defuncions, el creixement és **positiu**; en cas contrari, és **negatiu**. (taxa de natalitat - taxa de mortalitat)

En l'actualitat, **aquest creixement presenta contrastos grans entre països**. Així, els països **més desenvolupats** es caracteritzen per un creixement natural dèbil; de vegades, fins i tot, negatiu, ja que la taxa de mortalitat supera la de natalitat. Els països **menys desenvolupats** tenen un creixement natural elevat, perquè mantenen taxes de natalitat altes i la mortalitat tendeix a reduir-se.

Evolució de la població

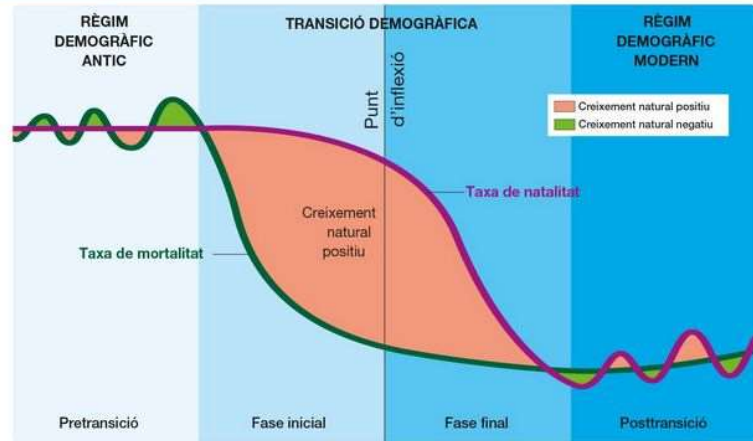

3.2 Un model explicatiu. La teoria de la transició demogràfica

Etapes de creixement i règims demogràfics

La teoria de la transició demogràfica explica l'evolució demogràfica de la humanitat basant-se en els canvis ocorreguts en la natalitat i la mortalitat dels països desenvolupats i la seva evolució en el temps.

D'acord amb això, distingeix entre una etapa antiga, preindustrial o tradicional, i una etapa moderna o industrial, separades per una etapa de transició més o menys prolongada.

1. Règim demogràfic antic ($\uparrow$ natalitat i mortalitat)
2. Transició demogràfica
 - Fase inicial ($\uparrow$ natalitat i comença a $\downarrow$ mortalitat)
 - Fase final (comença a $\downarrow$ natalitat i continua $\downarrow$ mortalitat)
3. Règim demogràfic modern ($\downarrow$ natalitat i mortalitat)

Motius canvi:

- subalimentació i crisi de subsistència
- manca d'higiene
- escassetat de recursos mèdics

Mortalitat

- manca de mètodes anticonceptius
- alta mortalitat de nadons

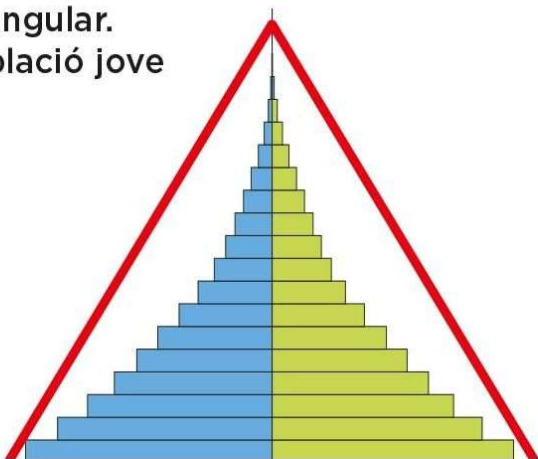
Natalitat

4. COMPOSICIÓ DE LA POBLACIÓ

La composició o estructura de la població ens informa sobre les característiques internes d'una població: sexe, edat, estat civil, nivell d'estudis, activitat professional, etc. De totes aquestes característiques, la geografia s'interessa sobretot per l'estructura biològica, o composició per **sexe i edat**, i per l'**estructura econòmica**, o relació amb els sectors de l'economia.

Piràmide triangular:

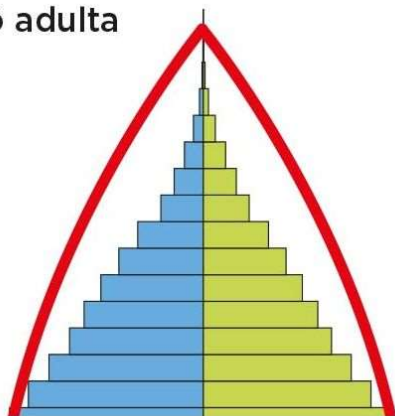
Triangular.
Població jove

- Població jove (0-14 anys)
- Esperança de vida baixa
- Països en vies de desenvolupament

Piràmide campana:

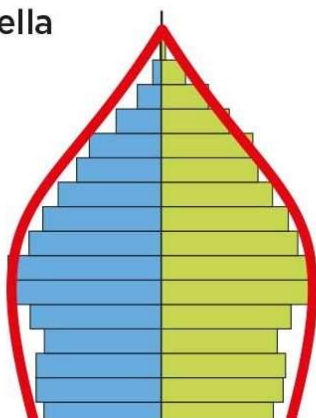
Campana.
Població adulta

- Població adulta (15-64 anys)
- Bona esperança de vida
- Països de desenvolupament emergent

Piràmide bulb:

Bulb.
Població vella

- Població vella (més de 65 anys)
- Esperança de vida llarga
- Països rics o desenvolupats

5. Els moviments migratoris (Part 1)

Els moviments migratoris són desplaçaments de població en l'espai. L'**emigració és la sortida de població** des d'un lloc d'origen i la **immigració és l'arribada de persones** a un lloc de destinació. La diferència entre immigració i emigració és el **saldo migratori** (i-e), el valor del qual pot ser positiu o negatiu.

Els **migrants**, o persones que fan un moviment migratori, responen a diversos perfils.

– **Per la forma d'entrada al país**, els migrants poden ser legals, si entren amb permís o amb contracte de treball; il·legals o «sense papers», si entren clandestinament, i refugiats, si demanen protecció per considerar que la seva vida es troba amenaçada.

– **Per la qualificació**, molts són persones sense qualificar o poc qualificades, que s'ocupen de les feines més dures i més mal pagades. D'altres són persones qualificades o molt qualificades, que fan tasques més especialitzades i més ben remunerades.

Causes de les migracions:

- **La repulsió dels llocs d'origen:**
 - o motius naturals (sequera, terratrèmols, inundacions...)
 - o motius polítics (guerres, persecucions...)
 - o per motius econòmics (manca de feina o de serveis educatius/sanitaris...)
- **L'atracció dels llocs de destinació:**
 - o per motius naturals (clima i territori agradable)
 - o per motius polítics (pau i llibertat)
 - o per motius econòmics (feina i oportunitats)

Tipus de migracions:

Les migracions es classifiquen en:

- Espai recorregut (destinació): interior o exterior
- Durada: temporal o definitiva
- Temps: històriques o actuals
- Caràcter: forçat o voluntari

Les **migracions interiors** són les que es donen dins d'un mateix país. La més habitual és l'**èxode rural**, que és la migració del camp a la ciutat.

6. Els moviments migratoris (Part 2)

Les migracions exteriors:

Les migracions exteriors o internacionals són els desplaçaments de població que traspassen les fronteres nacionals. Aquestes poden ser continentals o intercontinental.

Migracions internacionals actuals:

- Sud-Nord (de països menys desenvolupats a més)
- Sud-Sud (de països menys desenvolupats a emergents o d'economia dinàmica)
- Altres: nord-sud (cooperació), nord-nord (oportunitats qualificats), refugiats.

7. Les conseqüències de les migracions

Conseqüències per les àrees (país) d'origen:

Avantatges:

- la **disminució de la població i de la natalitat**, ja que els emigrants són majoritàriament joves;
- la **reducció de la desocupació, del descontentament i de la conflictivitat social**, per la sortida massiva de persones que no tenen oportunitats laborals
- l'**entrada d'ingressos**, perquè els emigrants envien **remeses** de diners a les famílies que van deixar al país d'origen, les quals col·laboren en el desenvolupament econòmic i en la modernització de la societat.

Inconvenients:

- la **pèrdua de la població més jove i emprenedora**
- l'**envelliment** de la societat.

Conseqüències per les àrees (país) de destinació:

Avantatges:

- l'**augment i rejuveniment de la població**, amb el consegüent augment de la **natalitat**
- l'arribada de **mà d'obra** per cobrir les feines que els treballadors nascuts al país no volen fer
- l'arribada d'**emprenedors** que creen negocis i empreses i l'increment de les **aportacions** amb què es financen els serveis públics i les pensions
- l'augment de la **diversitat lingüística i de la multiculturalitat**.

Inconvenients:

- els **problemes de convivència** que es generen a vegades entre la població nascuda al lloc d'origen i els immigrants, com ara la xenofòbia, és a dir, l'actitud de rebuig a l'immigrant, i el racisme, és a dir, l'actitud que considera els immigrants persones inferiors.

La cooperació internacional

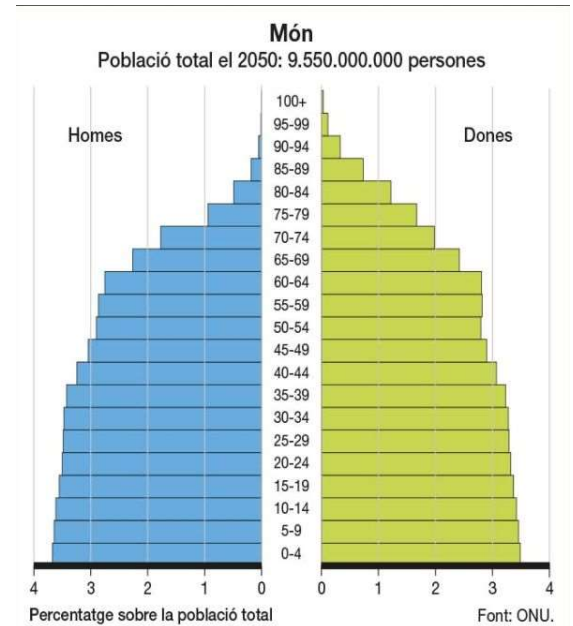
La importància de les migracions internacionals va conduir l'**ONU** a crear el **Fòrum Mundial sobre Migració i Desenvolupament**, en el qual van participar més de 150 estats.

Els objectius principals són protegir els drets humans i laborals de tots els migrants, evitar la xenofòbia, lluitar contra el tràfic d'éssers humans i protegir i acollir les persones desplaçades per desastres naturals, guerres i persecucions.

8. El futur de la població mundial

El coneixement del futur de la població és fonamental per als estats. Per això, l'ONU fa **projeccions demogràfiques** a mitjan termini de les tendències mundials.

L'any 2050 el conjunt de la població mundial serà adulta. Tanmateix, hi haurà **contrastos marcats** entre el fort envelliment dels països desenvolupats i la població predominantment adulta dels països en vies de desenvolupament i emergents.

La **població mundial** arribarà als 9.600 milions de persones el 2050 i als 10.900 el 2100. **El creixement més gran correspondrà als països menys desenvolupats** per part de països d'Àsia (Índia, Xina, Pakistan, Indonèsia, Bangladesh) i, sobretot, d'Àfrica (Nigèria, República Democràtica del Congo, Uganda i Etiòpia).

La **fertilitat mundial** decreixerà.

- Als **països més desenvolupats** la taxa, que és baixa, creixerà lleugerament per efecte de la immigració i de les polítiques natalistes.
- Als **països menys desenvolupats** es reduirà a causa de les polítiques de control de la natalitat, fins a situar-se per sota de 2,1 fills per dona, el nivell mínim necessari per assegurar el reemplaçament de la població.

L'**esperança de vida mundial** creixerà fins als 75,9 anys el 2050.

- Els països **més desenvolupats** tindran les xifres més altes (82,8 anys).
- Però el creixement més gran correspondrà als països **menys desenvolupats** (74,8 anys), a causa de la reducció de les malalties infeccioses.

L'**envelliment de la població** afectarà tots els països, com a resultat de la disminució de la natalitat i de la prolongació de l'esperança de vida.

- Als països **més desenvolupats** serà molt intens, impedirà el reemplaçament de la població laboral i ocasionarà despeses en pensions, sanitat i assistència social. També afectarà alguns països emergents d'Àsia i de l'Amèrica Llatina.
- Als països **menys desenvolupats** serà menor i obligarà a buscar feina a una població creixent en edat de treballar, però reduirà la població dependent, la qual cosa permetrà invertir més en educació i salut i millorar el benestar econòmic i social.

Les **migracions internes** estaran marcades per l'**èxode rural** ja que aquest continuarà creixent, sobretot als països menys desenvolupats. Com a conseqüència, l'any 2050 la majoria dels habitants del planeta (72 %) viuran en **ciutats**, amb la consegüent degradació del medi ambient i l'escassetat d'aliments i aigua potable.

Les **migracions internacionals** són més difícils de preveure, perquè depenen de factors tan variables com la situació econòmica, política i mediambiental.